

Вінницький національний технічний університет
Кафедра філософії та гуманітарних наук,
Факультет електроенергетики та електромеханіки

ЕТИКА ТА ПСИХОЛОГІЯ ДІЛОВИХ ВІДНОСИН

(Обов'язковий)

I (бакалаврський) рівень вищої освіти

Освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Викладач: Прищак М.Д.

Мова викладання: українська

Семестр – 1-й

Кредитів ЕКТС – 3

Лекцій – 18 год. (денна форма), 5 год. (заочна форма)

Практичних – 18 год. (денна форма), 5 год. (заочна форма)

Самостійна робота – 54 год. (денна форма), 80 год. (заочна форма)

Вид контролю: залік

Передумови для вивчення – використання набутих результатів навчання під час вивчення в школі гуманітарних дисциплін, а також дисципліни «Історія та культура України».

Метою вивчення дисципліни «Етика та психологія ділових відносин» є формування у студентів необхідного теоретичного базису і практичних вмінь для реалізації належної ділової поведінки.

Компетентності:

КК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Результати навчання:

ПРН 6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

ПРН 10. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

В результаті вивчення курсу здобувачі повинні *знати*:

– об'єкт, предмет та головні завдання наук: етика, психологія, етика та психологія ділових відносин;

– значення етичних та психологічних знань для життєвої та професійної реалізації;

– визначення та зміст основних категорій дисципліни;

– історію становлення й розвитку етики та психології ділових відносин;

– етичні та психологічні засади ділових відносин.

При вивченні дисципліни студент повинен *вміти*:

– досліджувати і аналізувати різноманітні джерела;

– проводити психологічні дослідження внутрішнього світу особистості та зовнішніх (соціально-психологічних) аспектів її діяльності, зокрема професійної;

– застосовувати набуті теоретичні та практичні знання, вміння та навички ділових відносин у різних ситуаціях особистого життя та професійної діяльності.

Тематика

Змістовий модуль 1. Основи психології та етики.

Тема 1. Предмет, структура та методи психології.

Предмет та завдання дисципліни «Етика та психологія ділових». Ділові відносини та психологія. Завдання та предмет курсу «Психологія». Значення психологічних знань в житті та діяльності людини. Етапи розвитку психологічних знань. Зв'язок психології з іншими науками. Структура психологічної науки. Основні методи науково-психологічних досліджень, їх використання, позитивні сторони та недоліки.

Тема 2. Психологія особистості. Сучасні психологічні теорії особистості.

Визначення понять «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість».

Сучасні психологічні теорії особистості. Психоаналіз (фрейдизм, неофрейдизм). Біхевіоризм. Гуманістична психологія особистості. Гештальтпсихологія. Когнітивна психологія. Структурний та трансактний аналіз Е. Берна. Використання психологічних теорій особистості в менеджменті.

Тема 3. Структура основних форм процесів психіки: пізнавальні, емоційні, вольові.

Пізнавальні процеси психіки особистості. Відчуття, сприймання як початкові рівні пізнання. Мислення. Індивідуальні особливості мислення.

Пам'ять. Види пам'яті. Увага. Властивості уваги. Уява. Значення уяви у формуванні творчої особистості. Мова та її значення у спілкуванні. Роль пізнавальних процесів психіки особистості в професійній діяльності менеджера.

Емоційні процеси психіки. Регулятивна функція психіки. Емоції та почуття. Природа і функції емоційних явищ.

Вольові процеси психіки. Воля. Природа та функції волі. Розвиток вольової сфери особистості.

Роль емоційних та вольових процесів психіки в професійній діяльності менеджера.

Тема 4. Психічні стани особистості. Стрес.

Психічні стани особистості та їх види. Стрес. Засоби подолання стресу. Проблема стресу в бізнесі та менеджменті.

Тема 5. Психічні властивості особистості.

Психічні властивості особистості та їх види. Екстраверсія та інтроверсія. Темперамент. Характеристика типів темпераменту. Вплив темпераменту на професійну діяльність людини. Характер особистості. Акцентуації характеру. Задатки і здібності особистості. Формування та розвиток професійних здібностей менеджера.

Самооцінка особистості та її рівні. Психологічні та педагогічні аспекти формування та зміни самооцінки особистості. Самооцінка керівника.

Тема 6. Соціальна психологія. Основи конфліктології.

Поняття соціальної групи. Класифікація груп. Рівні розвитку груп. Колектив. Формування та розвиток соціальних груп (колективів) в організації.

Соціально-психологічні аспекти взаємовідносин в соціальних групах. Соціально-психологічний клімат соціальної групи.

Соціальна психологія та ділові відносини.

Основи конфліктології. Взаєморозуміння. Поняття конфлікту. Види конфлікту. Стадії (етапи) конфлікту. Міжособистісні конфлікти. Управління міжособистісними конфліктами та їх вирішення. Конфлікти в ділових відносинах.

Тема 7. Основи етики

Категоріально-понятійний апарат етики: етика, мораль, моральність, моральні цінності. Добро та зло як фундаментальні категорії етики. Свобода та відповідальність особистості. Суб'єктність як ключова умова розвитку та успішної самореалізації особистості.

Змістовий модуль 2. Етичні та психологічні засади сучасних ділових відносин.

Тема 8. Теоретико-методологічні засади курсу «Етика та психологія ділових відносин».

Етика, бізнес, менеджмент – співвідношення явищ і понять. Дискредитація етики в ХХ ст. Суперечки про цінності. Глобалізація. Принцип відповідальності. Етика відповідальності. Етика відповідальності як методологічна основа сучасного бізнесу та менеджменту.

Етика ділових відносин. Ділові відносини як етична проблема. Етика бізнесу як окрема сфера знання. Розвиток етики бізнесу. Декларація Ко – «Принципи бізнесу» Глобальний договір ООН. Соціальна відповідальність бізнесу. Етичні засади сучасного бізнесу. Етичні норми в менеджменті. Інституалізація етичних основ діяльності організації. Корпоративні (етичні) кодекси.

Психологія ділових відносин. Ділові відносини як психологічна проблема. Психологічні засади сучасного бізнесу. Психологічні знання як фактор розвитку бізнесу. Менеджмент як психологічна проблема. «Психологія ділових відносин» як етична категорія. Системність, синтетичність етичних та психологічних основ ділових відносин.

Розвиток етики та психології ділових відносин в Україні.

Категоріально-понятійний апарат етики та психології ділових відносин.

Поняття етикету. Етика та етикет. Особливості ділового етикету. Діловий етикет як економічна категорія.

Поняття ділового протоколу.

Предмет, завдання та структура етики та психології ділових відносин як науки.

Структура курсу «Етика та психологія ділових відносин»

Тема 9. Етичні та психологічні засади ділових відносин в діяльності організації.

Етика та етикет у взаєминах керівника з підлеглими. Психологічні аспекти взаємин керівника і підлеглих.

Етика та етикет у взаєминах з клієнтами та партнерами по бізнесу. Психологічні аспекти взаємин з клієнтами та партнерами по бізнесу.

Гендерні засади ділових відносин в організації.

Національні особливості ділових відносин з представниками різних країн світу.

Тема 10. Корпоративна культура

Інституалізація етичних та психологічних основ ділових відносин в організації.

Означення корпоративної культури. Рівні та зміст корпоративної культури. Корпоративні цінності. Корпоративний дух. Актуалізація (зовнішні прояви) корпоративної культури. Фірмовий стиль та його елементи.

Формування корпоративної культури.

Тема 11. Ділове спілкування.

Спілкування як самостійна та специфічна форма активної особистості. Ділове спілкування та його особливості. Моральні аспекти ділового спілкування. Способи ділового спілкування. Засоби ділового спілкування. Індивідуальні ділові

бесіди. Особливості бесід по телефону. Форми колективного обговорення проблеми. Публічний виступ у діловому спілкуванні.

Тема 12. Ділові зустрічі та переговори.

Домовленість та підготовка до ділових зустрічей. Проведення ділових зустрічей. Особливості проведення ділових переговорів.

Тема 13. Імідж ділової людини та організації

Імідж як основа успіху ділової людини. Етичні та психологічні основи формування іміджу ділової людини. Зовнішній вигляд ділової людини. Імідж організації.

Тема 14. Ділові прийоми

Загальні вимоги до проведення ділових прийомів. Види прийомів. Культура організації прийому та поведінки за столом.

Теми практичних завдань

1. Методика визначення «інтроверсії-екстраверсії»
2. Методика визначення темпераменту особистості
3. Методика визначення самооцінки особистості
4. Сучасні психологічні теорії особистості
5. Стреси та засоби їх подолання (Д.Карнегі)
6. Конфлікти. Вирішення міжособистісних конфліктів
7. Свобода та відповідальність особистості
8. Історія і сучасний стан розвитку етики та психології ділових відносин
9. Корпоративна культура
10. Адаптація до умов організації
11. Прийняття групового рішення
12. Національні особливості ділових відносин
13. Ділове спілкування
14. Комунікативні засади ділових відносин (Д.Карнегі)
15. Імідж ділової людини та організації
16. Використання знань з етики та психології ділових відносин в професійній діяльності.

Методи навчання та техніки, які будуть використовуватись

Основними методами навчання є:

- лекція-візуалізація;
- навчальна дискусія;
- презентація;
- обговорення ситуаційного завдання;
- інтерактивні методи;
- консультації.

Індивідуальні завдання

Робочим навчальним планом передбачені контрольна робота (для студентів

заочної форми навчання). Крім того, за рішенням кафедри студенти готують реферати з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ.

Контроль

Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань здобувачами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється систематичний поточний контроль знань, наприкінці вивчення курсу передбачається підсумковий контроль. Контроль знань здобувачів здійснюється на практичних заняттях. Поточний контроль організовано у формі вибіркового усного опитування та виконання практичних завдань. Модульний контроль організовано у формі тестових завдань. Оцінювання рівня виконання індивідуальної роботи робиться на основі перевірки змісту роботи та її захисту у формі доповіді. Підсумковий контроль передбачає складання заліку

Оцінювання результатів навчання

Вид роботи	Модуль 1	Модуль 2
1. Виконання практичних завдань	22	22
2. Індивідуальні завдання	10	10
3. Колоквіуми	18	18
Всього	50	50

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Рівень компетентності	За нац. шкалою	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий) «5»	відмінно	A	Виставляється студенту, знання якого є глибокими, міцними, узагальненими; він уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, формулювати та розв'язувати проблеми; його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти та відстоювати особисту позицію; навчальна діяльність характеризується достатнім рівнем соціальної спрямованості (займається науковою та просвітницькою роботою); характеризується високим рівнем мовленнєвої культури, людяністю, повагою до людей, культурою спілкування.
III Достатній (конструктивний)	добре «4+»	B	Заслужує студент, відповіді якого правильні, логічно обґрунтовані. Він уміє аналізувати, робити висновки, але при цьому використовує загальновідомі докази, припускається незначних помилок та неточностей (своєчасно виконав всі

«4»			види робіт, активно працював на заняттях, знає основні поняття та категорії при цьому не завжди може дати чіткі їх визначення); здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.
	добре «4»	C	Виставляється студенту, знання якого характеризуються достатньою повнотою, який володіє основними науковими категоріями, але не вміє чітко дати їх визначення; вміє робити узагальнення, але припускається незначних неточностей, вільно застосовує вивчений матеріал у життєдіяльності університету.
II Середній (репродуктивний) «3»	задовільно «3+»	D	Виставляється студенту, який в основному оволодів навчальним матеріалом але не вміє робити висновки, не користується додатковою літературою, не достатньо оволодів термінологічним словником, не виявляє ерудиції, не повною мірою розуміє зміст основних понять і категорій (не завжди активно працював на заняттях).
	задовільно «3»	E	Заслуговує студент, який в цілому оволодів навчальним матеріалом курсу, знає основні визначення та поняття, їх зміст, вміє дати їм пояснення, але у відповідях припускається суттєвих помилок, не має цілісного уявлення про предмет (не досить активно працював на заняттях).
I Низький «2»	«незадовільно з можливістю повторного складання» 2	FX	Виставляється студенту, відповідь якого при відтворенні навчального матеріалу є елементарною, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Він не в змозі робити узагальнення, на низькому рівні склав колоквіум, не засвоїв 40% навчального матеріалу (був присутній на заняттях, але не виконував основні види робіт).
	«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» 2	F	Виставляється студенту, який фрагментарно відтворює значну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно викласти думку (не виконав жодного завдання, але пасивно відвідував заняття).

Політика курсу

Викладач та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись положень Кодексу етики ВНТУ, Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників ВНТУ, Положення про рейтингову систему оцінювання досягнень студентів у ВНТУ та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Базові інформаційні ресурси

1. *Лесько О. Й. Етика ділових відносин: навч. посібник / Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Рузакова Г. Г. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 310 с.*

2. Малахов В. А. Етика: Курс лекцій : навч. посібник / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 1996. – 304 с.

3. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки. Психологія : електронний лабораторний практикум / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 41884 від 20.01.2012 року. — <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>

4. Методичні вказівки до виконання лабораторних та практичних робіт з дисциплін «Психологія» та «Основи психології та педагогіки» для студентів усіх спеціальностей та всіх форм навчання. //Уклад. Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 67 с.

5. Методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни "Психологія" для студентів спеціальності 073 – «Менеджмент» / уклад. М. Д. Прищак, Л. А. Мацко. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 54 с.

6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник: у 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.

7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: у 2-х кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.

8. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-е вид., доп., перер.]. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.

9. *Прищак М. Д. Етика та психологія ділових відносин : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.*

10. *Прищак М. Д. Психологія. Ч. I : навчальний посібник / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013) Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50376 від 22.07.2013 року.*

11. Прищак М. Д. Психологія. Ч. II. : навчальний посібник / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50377 від 22.07.2013 року.

12. Прищак М. Д. Ділове спілкування : навч. посібник / Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Слободянюк О. М. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 128 с.

13. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-е вид., доп., перер.]. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.

14. Прищак М. Д. Психологія. Ч. I. : навчальний посібник / Прищак М. Д.,

Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>
(2013) Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50376 від 22.07.2013 року.

15. Прищак М. Д. Психологія. Ч. II. : навчальний посібник / Прищак М. Д.,
Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>
(2013). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50377 від 22.07.2013 року.